

Fecr Yayınları: 667

AHKÂM ÂYETLERİNİN SÜNNÎ VE ŞİÎ YORUMU
-Cessâs ve Tûsî Örneği-

Dr. Tuğba YILDIRIM

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Nisan 2023

ISBN: 978-625-6436-14-5

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

AHKÂM ÂYETLERİNİN
SÜNNÎ VE ŞİÎ YORUMU
-Cessâs ve Tûsî Örneği-

Dr. Tuğba YILDIRIM

Ankara 2023

Dr. Tuğba YILDIRIM

1992'de Bursa'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Bursa'da tamamladı. 2010 yılında başladığı Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden 2015 yılında mezun oldu. Aynı yıl Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ne araştırma görevlisi olarak atandı. 35. madde uyarınca Yalova Üniversitesi İslâmî İlimler Fakültesi'ne araştırma görevlisi olarak görevlendirildi. 2015 yılında Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri/Tefsir Anabilim Dalı'nda başladığı yüksek lisansını, "Kur'an İlimleri Açısından Tûr Sûresi ve Tefsiri" isimli teziyle 2017 yılında tamamladı. Aynı yıl Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâm Bilimleri/Tefsir Anabilim Dalı'nda Doktora eğitimine başladı. 2023 yılında "Cessâs ve Tûsi'nin Ahkâm Âyetlerine Yaklaşımı" isimli teziyle doktora-sını tamamladı. 2022 yılı itibariyle Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde görevine devam etmektedir. Evli ve bir çocuk sahibidir.

ÖN SÖZ

Hamd, âlemlerin rabbi Allah'a (c.c.), salât ve selâm Peygamber Efendimiz Muhammed Mustafa'ya olsun.

Kur'ân'ı Kerîm'de yer alan dinî hükümlerin doğru bir şekilde anlaşılması, Allah Teâlâ'nın muradını doğru tespit edebilmekle mümkündür. İtikad, ahlâk ve amel yönü bulunan Kur'ân'ın amel kısmıyla ilgili olarak ibadât, muamelat ve ukûbata dair ahkâm âyetlerinin anlaşılabilmesi amacıyla fikhî tefsir ekolü ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım, âlimlerin ahkâm âyetlerinden hüküm istinbat etmelerine ve bu âyetlerden farklı sonuçlara ulaşmalarına sebebiyet vermiştir. Bununla birlikte tefsirin tedvin edilmesinden sonraki bir dönemde ortaya çıkan itikâdî mezhepler, kendi görüş ve tercihlerine göre Kur'ân'dan delil getirmeye başlamışlardır. Bu ise mezhebî tefsir ekolünün ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla müfessirler, bu yaklaşımın bir sonucu olarak mensup oldukları mezhebin anlayışına göre Kur'ân yorumunu benimsemişlerdir.

Çalışmamızda, Sünnî ve Şii müfessirlerin, ahkâm âyetlerini nasıl yorumladıklarını mukayeseli bir şekilde inceledik. Sünnî âlimlerden biri olması sebebiyle Cessâs'ı (öl. 370/981) çalışmaya karar verdikten sonra Şii müfessirleri araştırdık. Şîa'da İsnâaşeriyye geleneğinde dönüm noktası olan Usûlî ekolü geliştiren âlimlerden biri olan Tûsî'nin (öl. 460/1067) bu mukayesede yer alabileceği kanaatine vardık. Tûsî'nin, tefsirinde ahkâm âyetlerine dair açıklamalarda bulunduğunu görmemiz de bu düşüncemizi destekledi. Müfessirlerimizi tespit ettikten sonra ahkâm âyetleri yorumlarını daha iyi anlayabilmek amacıyla söz konusu müfessirlerin hayatlarını, tefsir ve usûl anlayışlarını ele almaya çalıştık. Akabinde de ahkâm âyetleri yo-

rumlarına mukayeseli bir şekilde yer verdik. Sonuç olarak Sünnî ve Şîî genelinde, Cessâs ve Tûsî özelinde sınırladığımız çalışmamızda, müfessirlerin tefsir ve usûl anlayışlarının, ahkâm âyetleri yorumlarını şekillendirdiğini gördük.

Çalışmamızın başlangıcından hitama ermesine kadarki süreçte desteklerini ve katkılarını esirgemeyen başta Prof. Dr. Alican Dağdeviren hocam olmak üzere Doç. Dr. Hacı Bayram Başer ve Dr. Öğr. Üyesi Selman Benlioğlu hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca çok değerli katkılarıyla çalışmamı zenginleştiren Prof. Dr. Ömer Çelik, Prof. Dr. Mesut Kaya, Doç. Dr. Salih Kumaş ve Doç. Dr. Süleyman Aydın hocalarıma da teşekkür ederim. Son olarak bu ilim yolcuğuna başlamama vesile olan kıymetli aileme ve bu yolculukta her daim destek ve özverisini esirgemeyen değerli eşime bilhassa teşekkür ederim.

Dr. Tuğba YILDIRIM

Şubat 2023

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ -----	5
KISALTMALAR LİSTESİ-----	12
1. GİRİŞ-----	13
1.1. Araştırmanın Konusu Sınırları ve Yöntemi-----	13
1.2. Araştırmanın Literatür Değerlendirmesi -----	15
2. CESSÂS VE TÛSÎ'NİN HÂL TERCÜMESİ TEFSİR VE USÛL ANLAYIŞLARI -----	25
2.1. Cessâs'ın Hâl Tercümesi Tefsir ve Usûl Anlayışı-----	25
2.1.1. Cessâs'ın Hâl Tercümesi-----	25
2.1.1.1. Yaşadığı dönem -----	25
2.1.1.2. Hayatı -----	28
2.1.1.3. İlmî Konumu -----	30
2.1.1.4. Hocaları ve Talebeleri-----	32
2.1.1.5. Eserleri -----	34
2.1.2. Cessâs'ın Tefsir Anlayışı -----	35
2.1.2.1. <i>Abkâmü'l-Kur'ân</i> Tefsiri -----	38
2.1.2.2. <i>Abkâmü'l-Kur'ân</i> Tefsirinin Kaynakları -----	40
2.1.2.3. <i>Abkâmü'l-Kur'ân</i> Tefsirinin Metotları -----	46
2.1.3. Cessâs'ın Usûl Anlayışı -----	61
2.1.3.1. Fıkıh Açısından Tefsir -----	62
2.1.3.2. Usûl-i Fıkıh Açısından Tefsir -----	67
2.2. Tûsî'nin Hâl Tercümesi Tefsir ve Usûl Anlayışı -----	82
2.2.1. Tûsî'nin Hâl Tercümesi -----	82
2.2.1.1. Yaşadığı Dönem -----	83
2.2.1.2. Hayatı -----	84
2.2.1.3. İlmî Konumu -----	86
2.2.1.4. Hocaları ve Talebeleri-----	87

2.2.1.5. Eserleri -----	88
2.2.2. Tûsî'nin Tefsir Anlayışı-----	89
2.2.2.1. <i>et-Tibyân</i> Tefsiri -----	91
2.2.2.2. <i>et-Tibyân</i> Tefsirinin Metotları -----	94
2.2.3. Tûsî'nin Usûl Anlayışı -----	107
2.2.3.1. Fıkıh Açısından Tefsir -----	109
2.2.3.2. Usûl-i Fıkıh Açısından Tefsir -----	112
3. CESSÂS VE TÛSÎ'NİN İBADETLERE DAİR FIKHÎ	
YORUMLARI VE DEĞERLENDİRMELERİ -----	121
3.1. Temizlik/Tahâret -----	121
3.1.1. Abdest -----	121
3.1.1.1. Her Namaz İçin Abdest-----	122
3.1.1.2. Abdestte Niyet-----	126
3.1.1.3. Abdestte Tertip-----	129
3.1.1.4. Dirsekleri Yıkama-----	133
3.1.1.5. Başî Meshetme -----	135
3.1.1.6. Ayakları Yıkama -----	138
3.1.1.7. Mest Üzerine Meshetme-----	141
3.1.2. Teyemmüm -----	146
3.1.2.1. Teyemmümün Yapılışı-----	148
3.1.2.2. Teyemmümde Namaz Vakti -----	151
3.1.2.3. Bir Teyemmümle Kılınacak Namaz Sayısı-----	153
3.1.3. Hayız -----	154
3.1.3.1. Hayız Süresi-----	155
3.1.3.2. Kadının Özel Günlerinde Cinsî Münasebet-----	156
3.2. Namaz-----	159
3.2.1. İstikbâl-i Kible -----	160
3.2.2. Namaz Vakitleri-----	163
3.2.3. Seferilik Hâlinde Namaz -----	166
3.2.3.1. Namazların Kısaltılması-----	167
3.2.3.2. Seferilik Mesafesi -----	171

3.2.4. Korku Namazı-----	172
3.3. Oruç-----	176
3.3.1. Orucun Edasına Yönelik Ahkâm -----	177
3.3.1.1. Hastanın Orucu-----	178
3.3.1.2. Yolcunun Orucu -----	180
3.3.1.3. Yaşlı Kimsenin Orucu-----	183
3.3.1.4. Hamile ve Emziren Kadının Orucu -----	186
3.3.1.5. Cünüp Kimsenin Orucu -----	188
3.3.1.6. Ergenliğe Giren Çocuk ile İslâm'a Yeni Giren Kimsenin Orucu -----	189
3.3.1.7. Deli ve Baygın Kimsenin Orucu-----	191
3.3.2. Orucun Kazasına Yönelik Ahkâm -----	194
3.3.3. İ'tikâf-----	196
3.3.3.1. İ'tikâf İçin Oruç Tutmak-----	196
3.3.3.2. İ'tikâfa Girilecek Mescid -----	197
3.3.3.3. Kadınların İ'tikâfi -----	199
3.4. Hac ve Umre-----	201
3.4.1. Hac İbadeti-----	201
3.4.1.1. Hac Ayları -----	201
3.4.1.2. Kâbe'de Cinayet İşleme -----	203
3.4.1.3. Hacci Farz Kılan Yol Kelimesi -----	205
3.4.1.4. Temettu' Haccı -----	207
3.4.2. Umre İbadeti -----	209
3.4.3. Hac ve Umreye Dair Hükümler -----	212
3.4.3.1. Sa'y -----	212
3.4.3.2. Hac ve Umrede İhsâr -----	214
4. CESSÂS VE TÛSÎNİN MUÂMELÂT VE UKÛBATA DAİR FIKHÎ YORUMLARI VE DEĞERLENDİRMELERİ ----	223
4.1. Evlenme ve Boşanma -----	223
4.1.1. Velâyet -----	223
4.1.2. Evliliğin Sonuçları-----	225

4.1.2.1. Mehir-----	225
4.1.2.2. Kadının Müt'aya ve Mehrin Yarısına Hak Kazandığı Durumlar -----	228
4.1.2.3. Müt'a Nikâhı -----	233
4.1.3. Evliliğin Sona Ermesi -----	236
4.1.3.1. Talâk -----	236
4.1.3.2. Muhâle'a/Hul' -----	240
4.1.3.3. Îlâ -----	244
4.1.3.4. Zihâr -----	248
4.1.4. Evliliğin Sona Ermesinin Sonuçları -----	253
4.1.4.1. İddet-----	253
4.1.4.2. Doğum -----	266
4.2. Miras Hukuku -----	274
4.2.1. Miras Hukukunun Dayanakları -----	275
4.2.2. Miras Payları -----	278
4.2.2.1. İki Kız Çocuğun Miras Payı-----	278
4.2.2.2. Anne-Baba İle Kardeşlerin Payı -----	280
4.2.2.3. Annenin Payını Düşüren Kardeş Sayısı-----	281
4.2.2.4. Kalan Mirasın Paylaşılması-----	283
4.2.2.5. Kelâle-----	285
4.2.3. Kâfir Köle Kâtil ve Mürtedin Mirasçılığı-----	287
4.2.4. Miras Taksiminden Önce Borç ve Vasiyetin Ödenmesi	289
4.2.5. Vasiyette Bulunma -----	290
4.3. Mâli Hukuk -----	293
4.3.1. Zekât-----	293
4.3.1.1. Fakirler ve Miskinler -----	294
4.3.1.2. Müellefe-i Kulûb -----	296
4.3.2. Cizye-----	298
4.4. Ceza Hukuku -----	300
4.4.1. Had Suçları -----	300
4.4.1.1. Zina -----	300
4.4.1.2. Zina İftirası -----	305

4.4.1.3. Hırsızlık -----	307
4.4.1.4. Yol Kesme -----	311
4.4.2. Kısas Suçları -----	313
4.4.2.1. Hür İle Köle Arasında Kısas-----	314
4.4.2.2. Oğlunu Öldüren Babaya Kısas -----	315
4.4.2.3. Kölesini Öldüren Efendiye Kısas -----	317
4.4.2.4. Adam Öldürme -----	318
SONUÇLAR VE ÖNERİLER -----	321
KAYNAKLAR -----	327